

паду Зеленого Гаю, наврод, щоб Ігор Ольгович тримав тут таке багате господарство. Швидше мова може йти про Подесення, куди половці потрапляли лише як союзники руських князів при міжусобицях.

Завершує нариси післямова, в якій підсумовано викладений у книзі матеріал, зазначено можливість відкриття нових археологічних об'єктів, «знайдення» ними своїх давніх імен. Одне з них можна назвати уже сьогодні — це Нічан, згаданий у «Списку руських городів: далеких і близьких» кінця XIV ст., з яким слід ототожнювати Ніцахський археологічний комплекс. У кінці книги вміщено довідкові матеріали — про дослідників давньоруських міст території Сумської обл., а також термінологічний словник.

Наведені вище уточнення і недоліки не можуть вплинути на високий рівень оцінки книги, призначеної насамперед для широкого кола читачів. Маючи за плечима 3-річний досвід викладання у середній школі, можу з певністю сказати, що учителям Сумської обл. в цьому поталанило, адже про здобутки археологів вони дізнаються не із сумнівних газетних публікацій авторів, котрі і в очі не бачили розкопок, а безпосереднього учасника досліджень.

Книга вийшла у світ завдяки підтримці кількох організацій. Слід зазначити, що взагалі на Сумщині побачили світ кілька видань з археології у 1994 р. Це відбулося без участі державних органів охорони пам'яток історії та культури, в чому особисто я бачу добру прикмету. Виявляється, справа може робитися і без «мудрого керівництва», яке обходиться державі в чималу суму. От якби ці кошти ще й переключили на справжню роботу.

Віктор ПРИЙМАК.

ВДАЛИЙ ДЕБЮТ

1995-го року в редакційно-видавничому відділі обласного управління по пресі побачила світ збірка «Біле латаття». Її автор — Станіслав Маринчик, дебютант з Ніжинська, заслужений працівник культури України, відмінник народної освіти, відомий кіносценарист та початкуючий письменник. До першої його збірки увійшли повісті, оповідання, поезії та сценарії документальних фільмів, написані в різний період.

Повість «Біле латаття», що дала назву всій збірці письменника, присвячується солдатським вдовам Великої Вітчизняної війни. Вона — про пристрасне кохання двох молодих людей, поруйноване війною. Повість хвилює читача своєю щирістю і простотою. Студентка медвузу, в роки війни медсестра військового госпітально, Оксана, по закінченні війни не змогла працювати за фахом, бо кров і страждання викликали в неї спалах страшної хвороби. Адже сама була покалічена не тільки тілом, а й душою. Вона вирішує стати вчителем математики. І не випадково: знала, що при вивченні цього предмета їй рідко зустрінуться слова «війна», «бомба», «медицина». Адже проклята війна навки розлучила її з коханим, і білі лілеї стали не тільки символом краси та цноти, але й провісниками великої біди, адже саме їх подарував Оксані Борис того червеного ранку, коли вони ще не знали, що почалась війна, яка зруйнує їхнє щастя. Мабуть, бабусина легенда про те, що нищити білі квіти казкової краси — великий непростий гріх, була правдою.

По війні Оксана Костянтинівна стала директором школи, виростила чудового сина, збергла в собі порядність, чесність, людяність, зіткнувшись у житті з черствістю і байдужістю. Читаючи повість, мимоволі захоплюєшся цією жінкою і хочеш бути схожим на неї.

Теми сучасного життя порушені автором в повісті «А чи винен у цьому бог?». Цей твір присвячений матерям воїнів-афганців. Завуч школи Надія Глібівна, син якої служив в Афганістані і від якого вже шість місяців не було вістей, поставила в чернігівській церкві свічку «за здоров'є». Про це стало відомо в рідній Андріївці. До речі, дія відбувається ще за радянських часів, коли відвідування церкви вважалося чи не державною зрадою. Проти Надії Глібівни виступив весь педколектив, райвно і навіть чоловік, який був парторгом колгоспу. Але мати вірила, що її син живий, тому знову і знову просила у бога допомоги. І в душі її росла і перебувала сила, досі невідома їй, якась тривожна, але радісна. І саме ця сила додала їй наснаги вистояти й не схилити голови.

Тема майже всіх оповідань автора — минула війна. І це, мабуть, не випадково. Адже книжка вийшла в рік 50-річчя Перемоги над фашизмом.

Гіркі роздуми майора Дорошенка під час відступу глибоко хвилюють читача. Це — в оповіданні «Летіли журавлі». Фашистський літак, виринувши з-за хмар, розстріляв журавлиний кліч. Досі Дорошенко бачив помираючих людей, але ніколи не чув, щоб так квиліла птиця, прощаючись із життям. І щось гостре та важке прохромало його серце. Бійці мстили фашистському звірові за рани, за смерть, за руйни, за друзів, яких не дорахувались, і... за журавлі.

Не залишає байдужим і оповідання «Вишневий цвіт». Тут йдеться про те, як стара жінка врятувала дівчинку Машу, що потрапила в полон. Ця дівчина виявилась її родичкою. У бабусиній хатині цвіла вишнева гілочка, як символ непереможності і сили. Чоловіча дружба і самопожертва, мужність і порядність — це теми інших оповідань Станіслава Маринчика — «Партизанська пам'ять», «Рукавички», «Бабине літо». У них типові персонажі, прості сюжети, зрозуміла мова, захоплюючий виклад.

До першої збірки нашого земляка ввійшли також вірші: «Перше побачення» (1955), «Співає сніг», «Замріявся я...» (1960), «Зимового ранку» (1965), «Надвечір'я», «Мати» (1970), «Я вже дід» (1985). Останній вірш «Береза коси зеленаві...» написаний в 1995 році і присвячений солдату-переможцю, тому:

«хто над світом
звитяги прапор підійняв,
хто вже ніколи не залишить,
солдатських незабутніх лав».

Хочеться сказати кілька слів і про кіносценарії Маринчика. Вони розповідають про наших сучасників, що плідно працюють як на колгоспній ниві («Версти Олександра Тири», «Вірність»), так і творять прекрасне на радість нащадкам. «Співець рідного краю» — про скульптора Василя Пилиповича Швидченка, «Творець незвичайного» — про Миколу Яковича Піщенко, уміельця-кераміста з Ічні, Герой кіносценарію «Людина і дерево» — член Спілки художників України, різьбяр по дереву Антон Штепа.

Всі ці люди — дійсні особи, що живуть і творять на нашій чернігівській землі.

Хочеться вірити, що Станіслав Маринчик незабаром порадує нас новими творами здобутками, адже дебют його можна вважати вдалим.

Наталія ВЕРЕНЯ.

ЩЕ ОДНА МАЛОВІДОМА СТОРІНКА МИНУЛОЇ ВІЙНИ

Закінчилась друга світова війна. Багато було написано художніх та документальних творів про цей страшний час. У книжках розповідалось про діючу армію, про партизанський рух, про підпілля та про роботу в тилу.

Але про один бік лихоліття намагались не згадувати зовсім або згадувати мимохідь.

Не всі в той час змогли евакуюватись у глибокий тил. І багато юнаків та дівчат нашої країни було насильно вивезено на примусові роботи до фашистської Німеччини. Не обійшло це тяжке випробування і молодь нашого краю.

Чернігівщина була окупована німецькими загарбниками у вересні 1941 року. П'ятдесят тисяч молодих чернігівців стали невільниками. Різня їм дісталась доля: деякі з них стали оstarбайтерами, працювали у бауерів, на заводах, дехто потрапив до концтаборів та тюрем, інші згоріли у крематоріях.

Та не хотіли змиритися з тим, що відбулось, молоді наші земляки. І в Німеччині вони шукали шляхи для боротьби проти фашизму: руйнували обладнання, тікали з таборів, брали участь в Русі Опору.

І добре, що багато імен цих людей повертаються із забуття, про них почали говорити і писати. Саме їм присвячена художньо-документальна повість Якова Ковальця «На Україну повернись», яка вийшла у Чернігові в 1995 році.

Яків Феофанович Ковалець відомий в нашій області журналіст. Він народився 20 грудня 1946 року в селищі Талалаївці на півдні Чернігівщини. Закінчивши з відзнакою філологічний факультет Сумського педінституту, вчителював, працював у районній газеті, очолював лекторську групу обкому комсомолу. Нині — завідувач відділу патріотичного виховання газети «Гарт». Прозові та поетичні твори Я. Ковальця були надруковані у альманасі «Вітрила», колективних збірниках, журналах України, Польщі, Чувашії. Він автор книжок «Зірниця тривоги», «Не розлучаються двоє», «Росте тополя у Чернігові», «Стрічка на кубанці», «І вони оживуть» та ін. Підготував до друку публіцистично-дослідницьку книгу «Сверський слід», збірку віршів про складну драматичну долю України «Веретено». У співавторстві із Л. Студьоновою написав книгу нарисів про Чернігівське підпілля «Заклинання сліду».

Єдиний від України журналіст Яків Ковалець взяв участь у відзначенні 50-річчя визволення в'язнів Бухенвальду. Він був там разом з колишніми в'язнями цього концтабору, такими, як А. Д. Шабель, І. Й. Смик, І. Є. Баранов, О. М. Шедько та іншими. Вони й стали ще раніше героями його повісті «На Україну повернись».